

Poéma*

Harmincnyolcban volt, úgy karácsonytájt, egy éjjel.
Háztetőkre árnyat nem rajzolt a hold.
Az éj, mely máskor rádnyílt lányos nevetéssel,
most a dáridóból térők tompa arca volt.

Ó, Vajdaság... Vajdaság... Teli bugyelláris...
szántások, csönd, béke, nóták és kaláris...
Vajdaság... Vajdaság...
Üres ólak.
Teli kocsmák.
Buta népek.
Potomok.
Pofonok
Rongyos gúnyák.
Nyomor
Enyézet.

Ha földből csak az öröm és a bánat hajt ki,
és a por az, hova minden visszahull. —
fölnék hát miért nőtt a bántság,
császárság,
királyság,
s maga az úristen,
legfőbb támaszul?

Parancs, szitok, gyepelő, ostor — mi minden változott!
Csak a velő szűkölt folyton a hajlott gerincben.

* Régi igazság, hogy az alkotóművészlől maga a mű beszél legékebben, a mű, amelybe vagy sikerült vagy nem sikerült belevinnie önmagát a művésznek. Antics Miroszlávnak, ennek az erőteljes fiatal jugoszláv költőgyéniségnek sincs szüksége arra, hogy bővebben magyarázzuk eddigi alkotómunkásságát. S amit magyarázatképen mégis el kellene róla mondanunk, mondja el azt is ő maga:

»1932-ben születtem, a bánáti Mokrinban. Nagyapámnál nevelkedtem kisgyerekkoromban. Öregapám szegényember volt s mint ilyen, életében sokat küszködött. Ott, nála sírtam és nevettem először életemben, és valószínűleg soha nem felejthetem el gyermekkoromat, amelynek első verseskönyvemmel adóztam. A háború idején tértem vissza szüleimhez. Kikindán és Pancsován diákoskodtam, jelenleg bölcsészettant hallgatók a belgrádi egyetemen.

Verseimet 1946-ban kezdtem megjelentetni. Verseskönyvemen kívül ezideig különböző folyóiratokban, többek között a Republikában is közöltem verseimből. Második verseskönyvem most van a Matica Szrpszka könyvkiadónál elbírálás végett.

Nálunk az irodalomban sokat írtak és írnak Vajdaságról, s mégis keveset mondtak el róla. Sokan annyit tudtak mondani a régi Vajdaságról, hogy gazdag, de piszkos, tele van szalonnával és dagadó bugyellárisú gazdákkal. És én ezen a gazdag tájon, amely tobzódni tud a mulatozásokban, megtaláltam a könnyet is, őszinte, nem mutogatásnak szánt könnyét az embereknek. És embereket találtam, akik nem nehezebbek ötven kilónál s száz kilós zsákokat cipelnek a vállukon. És találtam kocsmatöltelékeket

is, hallottam felharsanó kurjantásaikat, amelyek nem a túlradó öröm hangjai, hanem a fájdalom megnyilvánulásai voltak, a fájdalomé és a keserűségé, amelytől így igyekeztek megszabadulni. Ezt a sokarcú Vajdaságot próbáltam megénekelni ebben a poémában.

Valaki szememre vethetné, hogy túlsötétlen látom ezt a tájat, hogy nem volt mindez ilyen kétségbeejtő, hiszen az emberek mindig belakhattak erre felénk, ha mással nem, hát szalonnával. Én azonban hiszem, hogy semmit sem tévedtem, ha éhségről írtam, mert emlékszem az éhezőkre, láttam a nyomort, a betegséget. Nem tévedhettem, amikor a verejtékről írtam, mert én is verejtékeztem. Tudom, mit jelentett az élet Vajdaságban, mert mindazt, amiről írtam, átéltem és semmit abból ki nem agyaltam.

Ami a modern költészeti törekvéseket illeti nálunk, mely törekvések megkerülik nemzeti és hazai talajunkat s valami egészen idegen, népünk számára ismeretlen világot formálnak, erről csak ennyit mondanék: Sohasem vált volna nagy költővé Garcia Lorca, hogyha Indiáról énekel s nem Granadáról. Blok, Majakovszkij, Ljermontov, Puskin soha sem teremthették volna meg azt az irodalmi munkásságot, amit megteremtettek, hogyha a londoni ködről írnak vagy a Szahara homokjáról. Én nem akarom a külföldet majmolni, nem akarok epigónja lenni annak, amit ott művelnek. Legfőbb vágyam az, hogy mi, akik ebben a gyönyörű országban élünk, olyan irodalomnak vesszük meg az alapjait, olyan sajtóságos formájú és tartalmú jugoszláv népi irodalomnak, amelyre őszinte érdeklődéssel figyel majd fel egykor maga a külföld is.

Kacaj hiába éledt: halála lett az este,
mely tárt ajtók elé sosem vihette
mint menyasszony-kelengyét...
S így csak vérzett tovább a kajsza Hold
húsos gerezdje,
míg lenn vertfalú kis házak
egymást keresték

Mint holt varjú havas tetőkről,
az éj épp úgy zuhant le,
s nyomán jeges szél sikongott
az ablakok alatt.
Valahol a szitáló hó lisztjéből
a tél kovászt kavart be,
s halott folyók öle
hajnalra feldagadt...

Szendérgő, alacsony, kis sárga ablak,
fanyar hazugság csupán békés nyugalmad —
ékes, cirmos arcod,
mit megmintázott a dér ecsetje.
Szegény, szegény népem!
Milyen szerencse,
hogy itt a mesés téli öröm:
az éhség, a tüdőbaj!
Kacagjatok hát! Ki az, ki a szívét ne öntse?
Údv neked, szép téli béke ígéretföldje!

Itt, távol a fővárostól, bálaktól, nevetéstől,
hol krinolin, goblen, selyeming idegen:
harmadszor szül viskója mélyén egy asszony.
Fájdalmát e kis faluból világgá izenem!
Mert cseléd és úzótt eb lesz a gyermek,
aki megszokja, hogy megveszik naponta,
s csak anyja sikolya kíséri, ha ágyán hevernek
hörgő hímek s a kék, mely testét befonja.

Ó, csak a Hold karéja járna most az ólmos égi réten...
De sehhol semmi.
Csak a lámpafény aranyozza meg a szüle könnyét.
S ott a konyhában vad férfiak isznak kevélyen,
hogy fals nótáikkal kinyúk kiköpjék...

— Bár sosem virradna, — szólal a szomszéd
— Így estéli homályban könnyebb már a szemnek.
Hát nem okos találmány, no, mondja, szomszéd,
hogy nem látni arcát az éhes gyereknek? ...

Már idős ember. Szavai fontoltan peregnék.
Szót szóba ölt,
mik úgy lebegnek, füzéren,
mint a súlyos füst a
konyha tengerében.
Mert bölcs e száj. Mosolyát rég leölték
egy régi májuson,
mikor messzi országutakra lökték.

Régen, egy régi májuson,
a felséges király zászlaja alatt,
puskájához nőtt keményen
s a fiús mosolyból semmi, semmi nem maradt...
S mikor a háborúból visszajött
— még nem tudhatta: koldusnak, vagy csósznek —
mellén hidegen csörgött az őt
vasérem
a szakállas,
piszkos,
tetves,
éhes,
megőszült
hősnek.

Ahogy visszatért a messzi idegenből,
egy ablak várva-várta,
hogy jöjjön, alatta megállna
s úgy borulna rája...
Hisz az a fekete lány is onnan leste
szüntelenül minden este.

Május volt ismét.
Fehér tulipánt dajkált az ablak...
S az a kemény hős rája borult zokogva...
Mert hisz nyúlna ő, be is kocogna,
csak épp, ha karja volna...

Verjen meg az isten minden érmet,
amit szürke blúzra varrnak!

Ó, hogy fáj minden pohár,
mit más keze emelt a szájhoz remegve!
Ó, hogy égett a bor, mely a blúzra lötytyent
s szétfolyt a mellén sok-sok régi sebre!...

Bort!
Csak bort!
És ivott a harcos...
Ivott a szolúni koldús.

ANTICS MIROSLÁV

(Fehér Ferenc fordítása)